

19.12.2022

Група № 12

Мегей А.В.

Всесвітня історія

Урок № 9-10

Тема: США в міжвоєнний період

Мета уроку: з'ясувати зміну статусу США у світі; надати характеристику особливостям процвітання в США в 20-ті роки; формувати в учнів уміння аналізувати і узагальнювати історичний матеріал; виховувати учнів у дусі патріотизму, взаєморозуміння між народами на основі особистого усвідомлення досвіду історії.

Хід уроку

1. ЗМІНА СТАТУСУ США У СВІТІ ПІСЛЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Перша світова війна дала сильний поштовх економічному розвитку Сполучених Штатів і посилила їхній політичний вплив у світі. США не зазнали на собі того масового руйнування, жому піддавалася протягом чотирьох років війни Європа. Людські втрати збройних сил США були порівняно невеликі: приблизно 50 тис. убитими й близько 250 тис. пораненими.

Сполучені Штати виступили в ролі головного постачальника військових матеріалів, продовольства та сировини для воюючих держав. Загальний прибуток усіх американських корпорацій протягом 1914—1918 рр. становив 33,6 млрд доларів.

Гігантські кошти, які опинились у розпорядженні корпорацій, забезпечили нові великі інвестиції в американську економіку.

Війна відкрила для США небачені раніше можливості для розширення виробництва, у країні скоротилося безробіття й зросла заробітна платня.

США перетворилися на основного кредитора європейських держав, а Нью-Йорк став міжнародним фінансовим центром.

Величезну роль у зміцненні могутності країни відіграла імміграція до США. У 1900-1914 рр. у країну прибуло 14 млн осіб з Європи, передусім з Польщі, Росії, Австрії, Італії, Англії, Німеччини, Ірландії й інших країн. На американській землі іммігранти досить швидко знаходили застосування своїх сил і здібностей.

Робітники на будівництві хмарочосу в Нью-Йорку: обідня перерва

Історичні подробиці. На початок 1920-х років США давали майже половину світового видобутку вугілля, близько 3/5 світового виробництва чавуну і сталі, 2/3 добутої в усьому світі нафти, 85 % світового випуску автомобілів.

2. ПОЛІТИЧНИЙ КУРС РЕСПУБЛІКАНСЬКИХ АДМІНІСТРАЦІЙ У 1921-1929 рр.

Президенти США в 1921 — 1929 рр.

Президент	Роки президентства	Партія
Воррен Гардінг	1921-1923	республіканська
Калвін Кулідж	1923-1929	республіканська
Герберт Кларк Гувер	1929-1933	республіканська

2.1. ПРЕЗИДЕНТСТВО В. ГАРДІНГА

Воррен Гардінг (1865-1923 рр.) — 29-й президент США в 1921-1923 рр. Народився в сім'ї фермера в штаті Огайо. Після навчання в школі та коледжі Гардінг працював учителем, а потім став видавцем і співвласником популярної місцевої газети «Маріон Стар». Ставши прихильником республіканців, він розпочав політичну кар'єру як член сенату штату Огайо, був віце-губернатором. У 1914 р. Гардінга обрано членом федерального Сенату. Був обраний главою держави 2 листопада 1920 р.

Уряд Гардінга від початку рішуче висловився проти політики державного регулювання. Президент закликав до істотного скорочення державних витрат на соціальну допомогу.

Серйозною реформою в політичній сфері було надання виборчих прав жінкам згідно з ХІХ поправкою до Конституції США, яка набрала чинності в 1920 р.

У країні почали переважати консервативні настрої. Найяскравіший тому приклад — упровадження «сухого закону». ХVІІІ поправка до Конституції США (1920) заборонила виготовлення й продаж алкогольних напоїв на території США.

«Сухий закон» обернувся в 1920-і роки зростанням організованої злочинності, створенням цілої системи нелегального поширення спиртних напоїв. У 1933 р. цю поправку скасували.

2.2. ПРЕЗИДЕНТСТВО КУЛІДЖА

Відповідно до Конституції США, президентську посаду обійняв віце-президент К. Кулідж. У 1923 р. президент Гардінг раптово помер.

Калвін Кулідж (1872-1933 рр.) — 30-й президент США в 1923-1929 рр. від Республіканської партії; віце-президенту 1921-1923 рр. Народився в сім'ї фермера. З 1898 р. після закінчення коледжу працював адвокатом. Обирався мером м. Нортхемптона, з 1912 р. — сенатор, у 1916-1918 рр. був віце-губернатором, а в 1919-1920 рр. — губернатором штату Массачусетс. Президент США з 1923 р.

«Справа Америки — бізнес» — так визначив новий президент основний курс своєї політики. Новий глава Білого дому відхилив концепцію державного регулювання соціально-економічних відносин. К. Кулідж висловився на захист «принципу індивідуальної відповідальності» кожного американця за результати своєї діяльності.

2.3. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США В 20-І РОКИ

У сфері зовнішньої політики адміністрації Гардінга і Куліджа здійснювали курс на політичну і економічну експансію в країни Латинської Америки й Далекого Сходу. Особливо енергійно США боролися за посилення свого впливу в Китаї, що різко загострило американсько-японські відносини. Підсумки Вашингтонської конференції фактично закріпили панування Сполучених Штатів у Далекосхідно-Тихоокеанському регіоні.

У відносинах з європейськими країнами США продовжили курс політики ізоляціонізму.

За розпорядженням президента Гардінга в березні 1922 р. всі американські війська, що перебували в Рейнській зоні, поверталися на батьківщину. З іншого боку, США багато зусиль доклали для відродження сильної Німеччини, з метою послабити позиції Великої Британії і Франції в європейських справах. Після мирного договору 1921 р. з Німеччиною було укладено угоду про дружбу й торгівлю між США та Німеччиною. Сполучені Штати були головним ініціатором прийняття плану Дауеса, спрямованого на відновлення економічного потенціалу Німеччини.

Ізоляціонізм — політика державної замкненості, самообмеження участі в міжнародному економічному та політичному співробітництві, вирішенні міжнародних конфліктів. У різні історичні періоди ізоляціонізм був притаманний Китаю, Японії тощо.

Ізоляціонізм США (термін використовується із середини ХІХ ст.) — напрям у зовнішній політиці Сполучених Штатів, в основі якого лежить ідея невтручання країни в європейські справи та збройні конфлікти поза межами американського континенту. У 1920-х роках ізоляціонізм США виявлявся у відмові від участі в Лізі Націй, а також у підвищенні ввізного мита, суворих імміграційних законах.

У відносинах із СРСР американська адміністрація дотримувалася жорсткого курсу. 21 березня 1923 р. державний секретар Ч. Х'юз заявив, що США не визнають СРСР доти, доки він не поверне зовнішні борги й не відшкодує збитки іноземним громадянам, які втратили в цій країні власність.

3. ПЕРІОД «ПРОСПЕРИТІ» («ПРОЦВІТАННЯ»)

Товари масового споживання стали доступними для американців

На 1922 р. США змогли перебороти економічні труднощі, зумовлені наслідками Першої світової війни та кризою 1920—1921 рр. Республіканські адміністрації (і особливо уряд К. Куліджа) надавали найрізноманітніші пільги корпораціям, стимулювали зовнішню торгівлю, будівництво торговельного флоту, проводили політику протекціонізму.

У суспільстві витав дух підприємництва, активної діяльності. Діловий успіх ставав вищим критерієм особистості американця, насаджувалися принципи індивідуалізму. Працьовиті американці намагалися реалізувати свою «американську мрію». Будучи упевненими в конституційному захисті принципів приватної власності з боку держави, вони прагнули досягти матеріального добробуту, примножуючи при цьому могутність своєї країни.

Економічне піднесення в США розпочалося раніше, ніж в інших країнах — у 1922 р. — і тривало до осені 1929 р. Пов'язані з ним посилення позицій США у світовій економіці, підвищення рівня і якості життя американців отримали в історії назву «проспериті», або «американське процвітання».

У результаті економічного піднесення різко зросла питома вага США у світовій економіці. На кінець 1920-х років вони давали 48 % промислового виробництва усього західного світу, виробляючи продукції на 10 % більше, ніж Велика Британія, Франція, Німеччина, Італія та Японія разом узяті.

Символом американського «процвітання» став автомобіль.

Процвітання здавалося нескінченним, а економічні та інші труднощі сприймалися лише як тимчасові й легко переборні.

Новим президентом США з 1929 р. Став Г. Гувер. Він висунув програму «знищення бідності», намагався впровадити кілька федеральних програм, зокрема і програму будівельних робіт. Однак його далекоглядним планам не судилося здійснитися.

Американські вулиці в 1920-х роках заповнили автівки

Історичні подробиці. Випуск автомобілів заводами «Форд», «Дженерал Моторз», «Крайслер» та інших збільшився з 2,2 млн у 1921 р. до 5,3 млн у 1929 р., що становило 3/4 світової продукції автомобілебудування. Загальний парк автомобілів США в 1931 р. досяг 27 млн; а на тисячу жителів країни припадало 217,9 автомобілів!

Герберт Гувер (1874-1964 рр.) — 31-й президент США в 1929-1933 рр. від Республіканської партії. Народився в сім'ї коваля і торговця сільгоспмашинами. До приходу в Білий дім виборних посад не обіймав, що було рідкістю в політичному житті Сполучених Штатів. У 1919-1923 рр. керував організацією «Американська адміністрація допомоги». У 1921-1928 рр. був міністром торгівлі. З 1929 р. — президент США.

4. ВЕЛИКА ДЕПРЕСІЯ

4.1. ПЕРЕДУМОВИ КРИЗИ

Криза 1929—1933 рр., названа «Великою депресією», не мала собі рівних в історії і мала всесвітній характер. Її причини досі викликають дискусії. Економісти звинувачують у неправильній грошовій політиці, марксистки вважають, що у всьому винен капіталістичний лад, який спричинив чергову кризу перевиробництва. Можна сказати, що головними передумовами глобальної кризи були проблеми у фінансовій сфері та повністю нерегульованих ринкових відносинах.

У добу «проспериті» рівень споживання американців стрімко зростав. Це було пов'язано із появою величезної кількості нових продуктів. Вони були доступними для масового споживача, бо банки пропонували низькі кредити. Тож усе більше людей купували нові товари, житло, автомобілі та одяг. І дедалі частіше — у борг.

Справжньою лихою стало вкладення грошей в акції. Багато американців віддавали на біржу останні заощадження, брали позики в банках й застрягали у боргових ямах. При цьому ціна акцій у результаті біржових спекуляцій нестримно зростала.

Коли курси акцій, відірвавшись від номіналу, почали йти вниз, кредитори зажадали повернення позик. Спекулянти для отримання необхідних коштів почали продавати акції, пришвидшуючи цим їхнє падіння.

Фондова біржа - організаційно оформлений ринок, на якому торгують акціями та іншими цінними паперами. Фондова біржа виконує такі основні функції:

- відкриває доступ підприємствам до банківських позик;
- є важливим координатором розміщення державних цінних паперів;
- забезпечує можливість переміщення капіталу з однієї сфери діяльності в іншу або переміщення капіталу з однієї країни до іншої;
- виступає своєрідним економічним барометром ділової активності.

Акція — цінний папір, який свідчить про володіння паєм (часткою) у капіталі акціонерного товариства. Дає своєму власнику право на отримання частини прибутку у формі дивідендів (тобто частини прибутку акціонерного товариства). У роки економічного зростання мільйони економічно активних громадян придбали акції, щоб стати співвласниками підприємств і одержувати прибутки від їхньої діяльності.

4.2. КРАХ НА НЬЮ-ЙОРКСЬКІЙ БІРЖІ

Період економічної стабілізації в Європі та США закінчився в один день — 24 жовтня 1929 р., коли на Нью-Йоркській біржі було продано 12,8 млн акцій, що було в 1,5 раза більше, ніж будь-коли до цього.

Цей день отримав назву «Чорний четвер». Але в наступні дні — «Чорний понеділок» 28 жовтня і «Чорний вівторок» 29 жовтня — ситуація стала катастрофічною. Курс цінних паперів стрімко падав, і через п'ять днів було встановлено новий рекорд продажу акцій — 16,4 млн.

Обвал курсів цінних паперів на Нью-Йоркській біржі спричинив паніку й аналогічні явища в усіх країнах Заходу. Проте найбільші потрясіння випали на долю США. Країну наклав крах фінансової та кредитної системи, який виражався в масовій хвилі банкрутств.

Промислове виробництво в цілому скоротилося майже удвічі — на 46,2 %. Випуск автомобілів зменшився на 80 %, виплавка чавуну — на 79 %, сталі — на 76 %.

Не менш катастрофічною була аграрна криза. Збір пшениці упав до 1934 р. на 36 %, кукурудзи — на 45 %. Ціни на сільськогосподарські продукти знизилися на 58 %, а понад 40 % фермерських доходів йшло на погашення заборгованості й податки. Для стримування падіння цін і скорочення пропозиції продуктів на ринку їх знищували — пшеницю спалювали в топках паровозів і пароплавів, молоко виливали у водойми, картопляні й бавовняні поля заливали гасом і заорювали. Селян позбавляли власності на землю. Тисячі розорених фермерських родин змушені були покидати рідні місця й поповнювати ряди безробітних у містах.

Паніка на Нью-Йоркській фондовій біржі (Волл-стріт) 29 жовтня 1929 р.

Історичні подробиці. Загальні втрати були величезними. Курс акцій провідних компаній у 1929-1932 рр. катастрофічно впав. Ціни на акції «Дженерал Моторз» знизилися у 80 разів, «Нью-Йорк Сентраль» — у 51 раз, «Радіо Корпорейшн» — у 33 рази, «Крайслер» — у 27 разів, «Юнайтед Стіл» — у 17 разів тощо. Загальна ціна акцій, що котирувалися на біржі, за роки кризи зменшилася в 4,5 раза.

Результат кризи: Один з колишніх мільйонерів торгує яблуками на вулицях Нью-Йорка

4.3. НАСЛІДКИ ВЕЛИКОЇ ДЕПРЕСІЇ

Після краху на Нью-Йоркській біржі криза охопила всі провідні країни світу (окрім СРСР, який не був інтегрований до світової економічної системи). Американські банки перестали надавати кредити європейцям. Банки США, а потім й інших країн, стали неплатоспроможними. Криза мала величезний психологічний вплив на мільйони американців, які зневірилися у житті. Було підірвано віру у всемогутність індивідуального бізнесу, його здатність забезпечувати соціальні гарантії.

5. «НОВИЙ КУРС» ФРАНКЛІНА РУЗВЕЛЬТА

5.1. ОСНОВНІ ЗАХОДИ «НОВОГО КУРСУ» РУЗВЕЛЬТА

Франклін Делано Рузвельт (1882-1945 рр.) — 32-й президент США (1933-1945) від Демократичної партії. Народився в 1882 р. у штаті Нью-Йорк. Його батьки були з родин бізнесменів. Франклін здобув прекрасну домашню освіту, у дитинстві подорожував Європою, вільно володів німецькою та французькою мовами. Освіту здобув у привілейованій приватній школі, Гарвардському університеті, а потім — у Колумбійському університеті. У 1910 р. Рузвельта обрали в Сенат від Демократичної партії, у 1913 р. він обійняв посаду заступника морського міністра. У серпні 1921 р. після купання в океані Рузвельт серйозно застудився й занедужав на поліомієліт. До кінця життя його ноги були паралізовані, він не міг вільно пересуватися. Одужавши від хвороби, він

повернувся у велику політику, проявляючи честолюбство, волю та наполегливість. Рузвельта обрали губернатором штату Нью-Йорк, а в 1932 р. він триумфально ввійшов у Білий дім як 32-й президент США. Ф. Рузвельт — єдиний в американській історії президент, якого обирали на цю посаду чотири рази (у 1932, 1936, 1940, 1944 роках). У роки Другої світової війни він відіграв видатну роль у зміцненні антигітлерівської коаліції й розгромі нацизму. Рузвельт раптово помер 12 квітня 1945 р., не доживши кількох тижнів до капітуляції гітлерівської Німеччини.

Історичні подробиці. Рузвельт звернувся по допомогу до національного радіомовлення, щоб пояснити необхідність прийняття першого з найважливіших законів програми «Нового курсу» - надзвичайного банківського акта 1933 року. Спокійним, розмовним тоном президент заспокоював збентежену націю. Своїм слухачам він найпростішими словами пояснював, яких заходів уживає уряд, щоб гарантувати збереження наявних приватних вкладів у комерційних банках і знову зробити

безпечною для громадян США можливість зберігати свої заощадження на банківських депозитах. Повірівши словам президента, американці почали повертати свої гроші до банків. І коли упродовж доби, що настала після радіовиступу, кількість знову відкритих вкладів у банках поступово перевищила кількість закритих, стало зрозуміло, що з тривалою банківською кризою покінчено.

...За 12 років свого президентства він понад 300 разів сідав до мікрофона й промовив: «Друзі мої...».

Як Ви вважаєте, чи можуть бути ефективними радіо- або телезвернення представників влади до населення у кризових випадках у наш час?

Свідчать документи. Ф. Рузвельт писав: «Ті дії, яких наш народ чекає від своєї політичної й економічної системи, дуже прості. Це:

- рівні можливості для молоді і для інших;
- робота для тих, хто може працювати;
- безпека для тих, хто її потребує;
- ліквідація особливих привілеїв для небагатьох;
- захист громадянських прав для всіх;
- користування плодами наукового прогресу за умов постійного зростання рівня життя.

За умов нечуваної кризи американці ждали змін. Новим президентом США став Ф. Рузвельт, який пообіцяв «нови курс», який мав вивести країну із кризи.

1) Фінансова й банківська системи. Щоб мати час на підготовку своїх пропозицій і вгамувати пристрасті, Рузвельт закрити усі банки держави.

Після цього здійснив екстрену програму порятунку банківської системи, допомагаючи одним банкам і ліквідуючи інші.

Згодом, у 1934 р., було проведено девальвацію долара і створено комісію з торгівлі акціями, яка здійснювала нагляд за діяльністю фондової біржі для припинення спекуляцій із завищеною вартістю.

2) Аграрні реформи. 12 травня 1933 р. набув чинності закон про регулювання сільського господарства (AAA), спрямований на підвищення прибутків фермерів за рахунок збільшення цін на продукцію, що вони виробляли. Фермерам надавали субсидії з державної скарбниці й відстрочки для виплати боргів банкам.

3) Промисловість. 16 червня 1933 р. було ухвалено закон «Про відновлення промисловості» (NRA), що передбачав державне регулювання промислових і трудових відносин, допомогу безробітним. Відповідно до закону підприємцям у кожній галузі промисловості пропонували добровільно об'єднатися й виробити «кодекси чесної конкуренції», які, по-перше, установлювали б розмір виробництва; по-друге, визначили б рівень заробітної платні й тривалість робочого дня; по-третє, розподіляли б ринки збуту між окремими конкурентами.

4) Трудові відносини. У липні 1935 р. був прийнятий документ про трудові відносини — закон Вагнера. Уперше в історії США робітники отримали право на організацію профспілок і укладення колективних договорів. Для розслідування скарг робітників та профспілок і припинення зловживань підприємців було створено Національне управління з трудових відносин, рішення якого могли бути опротестовані лише в судовому порядку.

5) Соціальне забезпечення. Закон про соціальне забезпечення (також уперше в історії США) впроваджував державну систему надання допомоги вдовам, сиротам та інвалідам, страхування безробітних і пенсійного забезпечення.

5.3. НАСЛІДКИ І ЗНАЧЕННЯ РЕФОРМ «НОВОГО КУРСУ»

«Новий курс» був своєрідним зломом в історії США ХХ ст.

Основні принципи програми «Нового курсу»:

- відхід від ідеології саморегульованого ринку та початок планування капіталістичної економіки
- забезпечення мінімальних соціальних гарантій та створення робочих місць
- політика добросусідства в міжнародній сфері

Було зроблено вирішальний крок до побудови держави «процвітання» і того розвиненого й демократичного суспільства, які існують сьогодні.

Питання для самоперевірки

1. Які факти свідчили про те, що після закінчення Першої світової війни США стали світовим лідером в економічному розвитку?

2. Назвіть президентів США від Республіканської партії в 1920-ті роки.
3. Визначте причини американського «проспериті» (процвітання).
4. Визначте передумови Великої депресії.
5. Яка подія відбулася на Нью-Йоркській біржі 24 жовтня 1929 р.?

6. Якими були соціальні наслідки Великої депресії?

Вивчіть дати:

- **1922-1929 рр.** період «проспериті» (процвітання) США
- **24 жовтня 1929 р.** крах Нью-Йоркської біржі; початок «Великої депресії» в США та світової економічної кризи
- **1929-1933 рр.** «Велика депресія»
- **1933-1939 рр.** впровадження «Нового курсу» Рузвельта

Домашнє завдання:

1. Опрацюйте конспект
2. Дайте відповіді на питання для самоперевірки
3. Вивчіть дати

Рекомендоване відео для перегляду

1. <https://www.youtube.com/watch?v=WTNz0LP4Rlg>

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net. У темі листа вказати ПІБ, номер групи, номер уроку і дату.